

קדושת ציון

דעת תורה בנושאי ארץ הקודש ת"ז • דרישת ציון על טהרת הקודש
מופץ ב-6,000 עותקים בכל ריכוזי היהדות החרדית

לע"נ ר' זאב בן לאה ברנד, נפטר ט' אלול תשע"ה

דעת תורה מאת רבן של ישראל מרן החזן אי"ש זיע"א

דבר העורך הרב יהודה אפשטיין

בעומדנו בפני ימי הפורים, מן הראוי לעיין במהותם של ימים אלו עבורנו יושבי ארץ הקודש בזמן הזה. נכון, הייתה הצלה גדולה משואה שרחפה מעל פני העם, אולם דבר זה רק ממחיש את היות הפורים חג של גלות, לא של עם בארצו. אף הנקמה, עד כמה שמושג נשגב זה מתקשר למציאות של אומה על אדמתה עם ריבונות משלה - הרי שבפועל הייתה זו נקמה רק מכח אישורו של המלך אחשורוש. מה, אם כן, מייחד את ימי הפורים ביחס אלינו, יושבי הארץ?

נראה, כי התשובה על שאלה זו מצויה דווקא בדבריו של המן הרשע! דווקא הוא הגדיר נכון את מהותנו, אולי יותר מכל אחד אחר - "ישנו עם אחד מפזר ומפרד בין העמים בכל מדינות מלכותך ודתיהם שנות מכליםם ואתידי המלך אינם עשים" (אסתר ג, ט). משפט זה, אשר היווה את העילה לרצח-עם שתוכנן כנגדנו, אכן מבטא את יחודו של עם ישראל על-פני שאר האומות. עם ישראל מפוזר ומפורד, הוא הוגלה מארצו. כל עם אחר במצב כזה משתלב במרחב של האימפריה השלטת, זונח את מורשתו ומסתכל קדימה אל העתיד. כך היה נהוג מאז ומעולם, וכך ציפו כולם שיקרה לישראל. אף רבים מהיהודים אכן הבינו, כי חורבן הבית משמעו סוף היהדות, עד שיחזקאל הנביא נאלץ להוכיחם, שאין הדברים כן - "והעלה על-רוחכם היו לא תהיה אשר אתם אמרים נהיה כגוים כמשפחות הארצות לשרת עץ ואבן" (נח, ל"ב), ועיין שם בהמשך הדברים שהביא מבטיח להם שיבה לארץ תחת התערות בעמים.

לנו הדברים נראים כמובנים מאליהם, אולם באותם ימים הייתה זו מהפכה בכל התפיסה של עמים ודתות. אנחנו רגילים מגן הילדים לתאר את המן ואחשורוש כצמד שיכורים חסרי דעת, אולם הדברים שנאמרו על-ידי המן היו מושכל יסוד בכל חוג למדעי המדינה באותם ימים, ולא רק באותם ימים, אלא עד ימינו שלנו! היסוד המדיני קובע, כי ארץ מגדירה עם, ולא עם מגדיר ארץ. המדינה שייכת לאזרחים היושבים עליה, ואם אלו מתפזרים לכל עבר, אז כל אחד מהם הופך לאזרח של המדינה אליה הוא נשלח. באה היהדות ומחדשת, ככלל זה אינו חל על עם ישראל! אכן, עם זה יכול להיות מפוזר ומפורד, אבל הוא נשאר עם. הוא לא הופך לחלק מהאימפריה הפרסית

והנה מאות בשנים שהשייכות של בבל נודדים והולכים סוללים המסלה לשוב אל ארץ שגלו ממנה, חרבו בבבל ובנו הנהרסות באדמת נכר בספרד, בצרפת ובאשכנז, חלפו שמוותיהם אבל לא חלפה נפשם. זאת התורה שגלתה עשר גלויות עשר גלויות ושבתה ביתה בארץ שנער, ושגלתה מבבל לארצות המערב. זאת התורה עתה החוזרת עכשיו מערבות שממות המערביות אל ארץ הצבי ארץ הקדושה הניתנה לאבותינו לנחלת עולם, אשר היתה למען לה בבואה מסיני להופיע בקרני אורה בקרב ישראל.

אגרות חזן אי"ש כרך א' אגרת 5

שני לאוין יש בתורה בנתינת מקום לעכו"ם בארץ לא ישבו בארץ פן יחטיאו אותך, ולא תחנם... ודין איסור ישיבה הוא שנתחייבנו לגרשו מארצנו והוא חיוב על כל אחד ואחד מישראל... אבל הדבר מוכרע בסברא שדין זה בכלל הרצון שתהיה הארץ מיושבת מישראל ולא יחנו בארץ עכו"ם, וארץ ישראל היא גם בגלותנו והרי אנו חייבים ביישובה ולדור בה גם בגלותנו... והנה נתבאר שמכירת [הערת המעתיק: ואיצ"ל ד"ש מסית] בתים ושדות לעכו"ם אף בזה"ז מה"ת והלכך כל הארץ שכבשום עולי מצרים בכלל האיסור... וחי' לנהוג קלות ראש בלא תעשה דאורייתא.

חזן אי"ש שניעית סימן כ"ד סק"א

מלבד ההכרעה הברורה, שה' אלוקי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה, וממילא לא תועלנה לאותם גוים הצווחות של "ליסטים אתם". רש"י על החומש כבר הקדים אותם.

גליון זה מוקדש בחלקו לימי הפורים באספקלריה תורנית, היונקת מהיסודות, וחלקו ממשך לדון בסוגיות בהן עסקנו בגליונות הקודמים - חשיבותה של ארץ-ישראל, כינון שלטון יהודי אמיתי בתוכה ושאר עניינים המסתעפים מכך.

הרב בנימין הלוי מבאר את המשמעות של העמדת ממלכת כהנים בארץ ישראל כתכלית הנרצית מאיתנו על-ידי התורה. תוך כך ניתן למצוא בדבריו תוכחה גלויה על מצבנו העגום כיום.

המדור ההלכתי "שערי ציון" זוכה הפעם לשני מאמרים. מאמר אחד, מאת הרב אליהו בן-צבי, עוסק בדיני מגילת תענית, ובכלל זה בימי הפורים ובמשמעותם, ואילו המאמר השני, של הרב ישעיהו גולד, מבאר את גדרי האיסור לצאת מארץ-ישראל, דבר אשר רבים מדי אינם רואים בו בכלל שאלה הלכתית. אגב כך, הוא עוסק גם בצד הרעיוני שבדבר.

המדור ההיסטורי "זכור ימות עולם" שב להופיע, והפעם אנחנו מביאים את דברי הרב יהושע

[שזו הייתה תכלית ההגליה, להשכיח את מוצא העם]. עם ישראל ממשך להתקיים, כי מלכתחילה לא הארץ הגדירה אותנו. הגדירה אותנו התורה, והארץ נתנה לו באשר זהו רצון ה', שלאומה זו תהיה ארץ משלה. זוהי משמעות המדרש, אותו הביא רש"י בפסוק הראשון בתורה. הארץ היא שלנו כי אנחנו מגדירים אותה. אנחנו קרויים ישראל, ולכן זה שמה של הארץ. לא להפך! אין זה כלל משנה מי ישב כאן לפנינו, או מי יושב כאן בבואנו אליה. עליו פנינת את המקום על-מנת שנדור כאן כעבדי ה' בארצו. לכן איננו משתלבים בגלות, איננו מזדהים עם השלטון, "את חקי המלך אינם עושים", ואף אם מפאת חולשתנו אנחנו נאלצים להקפיד על חוקי המדינות השונות אליהן נשלחנו, אין זה אלא מחמת גזרת הגלות שבה כתוצאה מחטאינו. אך לעולם אין זו הזדהות אמיתית. וגוי פיקח מבין זאת היטב. וזהו שורש האנטישמיות בכל מקום במשך ההיסטוריה. עם ישראל באמת אינו שייך לגלות! הוא לא מרגיש שם בית. המן לא יכל לסבול את התופעה הזו ועל-כן שאף להשמידנו. וגם בבואנו לשוב לארצנו, הגויים אינם מקבלים זאת, משום שעל-פי הכללים הרגילים, לא היינו אמורים לשוב. היינו אמורים להתערות בארצות הגולה. ולכן באמת אין פתרון לעימות כאן בארץ

בנידון היציאה מארץ ישראל קיימים שני חלקים, יציאה לדור ולהשתקע בחו"ל, ויציאה ע"מ לחזור לארץ ישראל.

יציאה ע"מ לדור ולהשתקע בחו"ל. איתא בב"ב צ"א. - "ת"ר אין יוצאין מארץ לחו"ל, אלא אם כן עמדו סאתים בסלע...". והיינו רק כשיש רעב חזק, ומבואר בגמ' שם מתי נקרא רעב כזה שמותר לצאת בגללו, עיי"ש. אבל בלא רעב אין היתר לצאת, ואפי' לדבר מצוה ואפי' ללמוד תורה ולישא אשה אסור (מוס', רמב"ם ואחרונים¹).

אף בשעת רעב, כותב הרמב"ם (סע) שעל-אף שמותר לצאת, אינה מדת חסידות, שהרי מחלון וכליון שני גדולי הדור היו, ומפני צרה גדולה יצאו, ונתחייבו כליה למקום. וזה על פי הגמרא שם (ב"ב פ"ג, ס"ג), דאיתא התם - "וכן היה ר"ש בן יוחאי אומר, אלימלך מחלון וכליון גדולי הדור היו ופרנסי הדור היו, ומפני מה נענשו מפני שיצאו מארץ לחוצה לארץ, שנאמר "ותהם כל העיר עליהן ותאמרנה הזאת נעמי". מאי הזאת נעמי - א"ר יצחק אמרו חזיתם נעמי שיצאת מארץ לחו"ל מה עלתה לה" [אף שיצאו מפני הרעב]. עוד אמרו שם - "אמר רב חנן בר רבא אמר רב, אלימלך ושלמון, ופלוני אלמוני, ואבי נעמי, כולן בני נחשון בן עמינדב הן. מאי קמ"ל, שאפי' מי שיש לו זכות אבות אינה עומדת לו בשעה שיוצא מארץ לחוצה לארץ".

רואים מכאן את חומרת האיסור לצאת לחו"ל לדור שם, שהרי נתחייבו כליה למקום. ואם כך נאמר על אלימלך שיצא מפני הרעב, היוצא שלא מפני הרעב - ודאי עונשו חמור יותר. ומצינו בגמרא ביטוי מאוד חמור על אחד שיצא לחו"ל, אף שיצא כדי לישא אשה, ומת, ואמר עליו רבי חנינא "ברוך המקום שהרגו" (מנחות פ"ב, וכן שם סנהדרין פ"ג, ס"ג).

יציאה על מנת לחזור לארץ. איתא בגיטין ע"א: - "אמר רב ספרא כי הווי מופטרי רבנן מהדדי, בעכו הווי מופטרי, משום דאסור לצאת מארץ לחוצה לארץ". ופירש"י - בני מדינת הים שהיו הולכין ללמוד תורה בארץ ישראל, כשחוזרים לבתיהם היו חביריהם בני ארץ ישראל מלויים אותן עד עכו, ומשם נפטרים מהם. רואים מכאן, שאפי' לצאת ע"מ לחזור לארץ אסור, שהרי כאן הם רק היו מלויים אותם, ואח"כ הייתה דעתם לחזור לבתיהם לארץ, ואפ"ה אסרו להם לצאת מארץ ישראל [וכן משמע גם בקידושין ל"א:], וכן פסק הרמב"ם, וכן מבואר בשו"ע וכן האחרונים².

אלא שיש דברים שבעבורם היתירו לצאת לחו"ל, ובלבד שיצא ע"מ לחזור לארץ. בגמ' מצינו שהתירו לצאת לצורך ד' דברים, והם - ללמוד תורה, לישא אשה, ולהציל מן הגוים (ע"י³), וכן לסחורה (ירושלמי סנהדרין סוף פק"י³).

פרטי הדינים: מה שהתירו לצאת לסחורה, ישנם ראשונים שכתבו⁴ שגם כדי להרויח מותר לצאת, וכן הכריעו הפוסקים⁵.

מה שהתירו לצאת ללמוד תורה ולישא אשה, נחלקו הראשונים מה הדין לצורך מצוה אחרת. י"א⁶ שמותר דווקא לצורך לימוד תורה ולישא אשה, אבל לצורך מצוה אחרת לא, וי"א⁷ שהוא הדין לצורך שאר מצוות. והפוסקים⁸ כתבו כמו הדעה השניה, שלכל המצוות מותר לצאת. ויש שהקילו יותר לומר, שאפילו לראות פני

תבירו חשיב מצוה לענין זה, וראה מה שכתבנו על כך בהערה⁹.

אבל לצאת מא"י לחו"ל לטייל לכו"ע הוא אסור, וכמבואר בשו"ע סי' תקל"א ובמ"ב שם.

והנה מצינו אצל חכמינו ז"ל, שאפי' כשיצאו ללמוד תורה, שבעבור זה הותר לצאת לחו"ל, כמה היה קשה עליהם לצאת מארץ ישראל. וכמו שאמרו בספרי (דברים ראה פ') - "מעשה ברבי אלעזר בן שמוע ורבי יוחנן הסנדלר שהיו הולכים לנציבים אצל רבי יהודה בן בתירה ללמוד ממנו תורה, והגיעו לצידון וזכרו את ארץ ישראל, זקפו עיניהם וזלגו דמעותיהם וקרעו בגדיהם וקראו את המקרא הזה - "וירשתם אותה וישבתם בה. ושמרת לעשות את כל החוקים האלה ואת המשפטים" (דברים י"ב, ה' - ב"ב פ"ג, ס"ג). אמרו - ישיבת ארץ ישראל שקולה כנגד כל המצוות שבתורה, חזרו ובאו להם לארץ ישראל".

והנה היוצא לחו"ל לטייל כיון שחושב שהנופים בחו"ל באוסטריה או בשוויץ יותר יפים, הרי הוא כמואס בארץ חמדה, שמניח את ארץ הקודש כדי להנות מארץ העמים הטמאה, וכאילו הוא אומר שא"י איננה יפה. ועל חטא המרגלים כתוב "וימאסו בארץ חמדה" (ספרי ק"ו, כ"ד). ואמרו בירושלמי (מו"ק פ"ג ס"ג ב"ב) על אחד שיצא לחו"ל שהוא כאילו מניח חיק אמו ומחבק חיק נכריה. והיוצא לטייל בחו"ל הריהו ממש מחבק חיק נכריה, שהרי הוא אומר שהארץ שה' נתן לנו איננה מספיק יפה, ולכן הולך לארץ נכריה.

והנה אפשר לראות את איסור היציאה לחו"ל, כאילו א"י היא בית כלא, וכביכול הוטל עלינו עונש, שאסור לטייל בחו"ל. אבל ודאי ראייה זו היא טעות מיסודה, ואילו ההסתכלות הנכונה הינה, שהאדם אינו רוצה ללכת לחו"ל, אינו רוצה ללכת לארץ טמאה, ואינו רוצה לצאת מהארץ הקדושה. האיסור הזה בא לומר לנו שאין ליהודי מה לחפש בחו"ל, עם ישראל מקומו הוא בא"י, כי ארץ ישראל שהיא ארץ קדושה, ראויה לעם קדוש. ומי שחי בצורה כזו, מי שמבין את מהותו של עם ישראל כעם מיוחד לה, ממילא בטל אצלו הרצון לחפש ריגושים בהרי האלפים ובמפלי הניאגרה. יתכן והנוף שם מרשים יותר את עינו הגשמית של הגוי, אולם היהודי, אשר גוף ונשמה יצוקים בו יחדיו, ומזינים זה את זה - היהודי אינו מוצא טעם באותם נופים, והוא רואה בהם בבחינת "נזם זהב באף חזיר אשה יפה וסרת טעם" (משלי י"ב, כ"ג). אמור מעתה, שהעיקר כאן אינו האיסור ההלכתי לכשעצמו, על-אף חשיבותו [ישנו סוג אנשים שיודעים "להסדר" עם איסורים הלכתיים ולמצוא היתרים כשהם רוצים], העיקר כאן הוא הלך הנפש הלא-תורני, אשר גורם לאדם לחשוך בטיול לחו"ל.

ואמרו במדרש (גולשים רבה ל"ט, ט) - "מוטב ללון במדברות של א"י ולא ללון בפלטריות של חו"ל. עוד אמרו (מנחות ראה ט) - "בחרתי הסתופף בבית ה' (ספרי פ"ד, ס"ג) - מהו הסתופף, אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא - רבש"ע אפילו יש לי פרקלטיין וטרקלין, בחוצה לארץ ואין לי אלא ה'סוף בא"י, בחרתי הסתופף".

והנה מצינו בנעמן שר צבא ארם¹⁰, שתחילה אמר "הלוא טוב אמנה ופרפר נהרות דמשק מכל מימי ישראל" (מלכים ב' ה', כ"ג), אבל בסוף משהבין את מעלת א"י, כתוב עליו - "ויאמר... יתן נא לעבדך משא צמד פרדים אדמה" (ס"ג י"ג) - הוא רצה לקחת אדמה מא"י, זו הייתה בקשתו.

ובאמת, ברוך ה' זכינו, שארץ ישראל פורחת והולכת ומלאה ברכה ויופי, ואמנם עדיין לא זכינו שארץ ישראל תחזור ליופיה הראשון, אבל כמו שלפני יותר ממאה שנה, שא"י היתה עזובה ושממה, וכאשר התחילו עם ישראל לשוב אליה מעליית תלמידי הגר"א ואילך, הארץ החלה לפרוח, וכמ"ש ביחזקאל (ל"ג, ט) - "ואתם הרי ישראל ענפכם תתנו ופריכם תשא לעמי ישראל כי קרבו לבוא" - כך גם כיום, ככל שיותר נראה את אהבתנו לארץ ונעמיק ונרחיב את אחיזתנו ואת ישיבתנו בה, כך ארץ ישראל תחזיר לנו אהבה, והקדושה הפנימית תשפיע על החיצוניות, שא"י תחזור יותר ויותר ליופיה והדרה, ויתקיימו בה דברי הנחמה שאמר הנביא ישעיה בשם ה' (ל"ב, ה' - ל"ב, ח') - "יששום מדבר וציה, ותגל ערבה ותפרח כחבצלת. פרח תפרח ותגל, אף גילת ורנן, כבוד הלבנון נתן לה, הדר הכרמל והשרון, המה יראו כבוד ה' הדר אלקיננו", שכבודה של א"י הוא כבוד ה' והוא הדר אלוקינו.

נחלקו בגמ' בר"ה (י"ט). לגבי מגילת תענית אם בטלה או לא בטלה, ומסקנת הגמ' שם להלכה, שבטלה מגילת תענית מלבד חנוכה ופורים שלא בטלו - עיי"ש כל הסוגיה. ובשבת (י"ג): יידון האם ניתן להוסיף ימים טובים על מגילת תענית, וז"ל הגמ' שם - "תנו רבנן מי כתב מגילת תענית אמרו חנניה בן חזקיה וסיעתו שהיו מחבבין את הצרות, אמר רבן שמעון בן גמליאל אף אנו מחבבין את הצרות אבל מה נעשה שאם באנו לכתוב אין אנו מספיקין, דבר אחר אין שוטה נפגע, דבר אחר אין בשר המת מרגיש באזמל".

והנה בגמ' תענית (ס"ב): איתא שרב נחמן גזר תעניתא בי"ב באדר, ושאלו אותו - והרי יום טוריינוס הוא, ואמר להם שיום טוריינוס בטולי בטלוהו, ומשמע שם ששאר ימים טובים במגילת תענית לא בטלו, דלא כמסקנת הגמ' בר"ה, והקשה על זה הראב"ד, ויישב שאמנם בטלה מגילת תענית, אבל לענין תענית ציבור לא בטלה, ונשאר האיסור להתענות תענית ציבור בכל הימים הכתובים במגילת תענית [גם במסכת סופרים פרק י"ז ה"ג מובא שרבותינו שבארץ ישראל מתעניין את התעניות לזכר צום אסתר אחר הפורים מפני ניקנור וחביריו - עיי"ש].

וז"ל הטור (סי' מקצ"ג) - "הלכתא בטלה מגילת תענית שכל הימים הכתובים במגילת תענית שלא להתענות בהם מותר להתענות בהם חוץ מבחנוכה ופורים. וכתב הראב"ד דדוקא יחיד יכול להתענות בהן אבל צבור אסורין לגזור תענית בהן ואפי' לפנייהם ולאחרייהם נמי אסור". והב"י שם תמה על הטור ורבינו ירוחם שהעתיקו דברי הראב"ד בלא

חולק, והרי אין המנהג כן, וכן פסק בשו"ע שבטלה לגמרי ומותר אף בתענית ציבור, וכן הוא מנהג ישראל להתענות בי"ג באדר אף שהוא יום ניקנור.

בראשונים דנו בשאלה נוספת, שהרי איתא בתענית שם, שיו"ט של מגילת תענית אסור להתענות לפניו וי"א אף לאחריו,

וא"כ לכאורה יש לאסור להתענות ביום לפני פורים מטעם זה, ורבים מהראשונים יישבו זאת בכך, שכיון שבטלה מגילת תענית בטל גם לפניו ולאחריו, אבל בעל המאור (מגילה ז, י"ב), שכיון שיום י"ד הוא מדברי קבלה, מותר להתענות לפניו כמבואר בגמ' בר"ה שם, שמותר להתענות

לפני יום שאיסור התענית בו מדברי קבלה. ועל-כן נקט, שבני ירושלים לא יתענו בי"ג באדר, כיון שעבורם איסור התענית ביום י"ד אינו מדברי קבלה אלא רק מכת מגילת תענית, ורק יום ט"ו הוא מדברי קבלה, ואם כן להם יש לאסור יום שלפניו. אמנם כבר העירו ע"ז הפוסקים (עי' פמ"ג ס"ט), שהמנהג הפשוט שמתענים בתענית אסתר גם בני מוקפין.

וראוי להתבונן בדבר, שבימים טובים של מגילת תענית אנו מוצאים שמחות רבות על איבוד רשעים מן העולם, כגון ז' כסלו, בו מת הורדוס, וב' בשבט, בו מת ינאי המלך, וכן מצינו ביחס לאיבוד רשעי אומות העולם ימים כמו יום ניקנור ויום טוריינוס ועוד עיי"ש. וביתר שאת יש כאן מקום להתבונן על עניין השמחה בימים טובים אלו דווקא בחודש הקרוב, חודש אדר, בו נשאר לנו אחד מהימים הטובים שבמגילת תענית, הלא הוא יום הפורים. והנה ידוע לכל, כי בפורים אנו שמחים על עניין ההצלה, אלא שלפי זה לכאורה היה ראוי לחגוג ביום שלשה עשר, שבו הייתה הגזירה, וכן למחרתו, כשנלחמו למען ההצלה. אבל ליום חמשה עשר אין טעם לכאורה לפי זה, שסכנת ההשמדה כבר חלפה. אלא שכיון שלבני שושן נשאר עוד יום לנקמה ולתליית בני המן, זכינו ליום נוסף של שמחה, כאשר יום נוסף זה של פורים נתיחד לשמחה מיוחדת, הלא היא שמחת הנקמה. ונסיים בתפילה, שיעזרנו ה' יתברך לבוא בזמן הזה כבימים ההם לידי אותה שמחה עילאית, בה מתגלה יחוד ה' ושליתו בארץ, הלא היא שמחת הנקמה באויבי ישראל, ככתוב - "ישמח צדיק כי-יחזה נקם פעמיו ירחץ בדם הרשע. ויאמר אדם אף-פרי לצדיק אך יש-אלקים שפטים בארץ" (מלכים י"ט, ב' - ג').

המשך דבר המערכת

שמואלזון, מומחה בתחום, אשר פותח צוהר להכרת אותה תקופה מופלאה של עליית תלמידי הגר"א לארץ לפני כמאתיים שנה.

במדור "דעת תורה" הבאנו הפעם שני קטעים מענק הדורות אשר הקים עולה של תורה בארץ הקודש, הלא הוא מרן החזון אי"ש זצ"ל. קטע אחד דן בעניין הלאו של "לא תחנם", והשני עוסק בעתיד אותו צפה החזו"א לעולם התורה דווקא בא"י. ב"קוראים כותבים" מובא מכתב מעניין של יהודי, המביט על המציאות המופלאה של ימינו, כאשר ספר יחזקאל משמש לו כמצפן המזדקק אותו בסבך המאורעות.

המשך המאמר "מהותו של שלטון התורה בארץ ישראל" מאת עבדכם הנאמן נועד להשלים את מה שהותחל בחודש שעבר ולהראות בפסים מעשיים כיצד עלינו להיערך לקראת הקמתו של השלטון היהודי האמיתי, אליו כולנו מייחלים. שלכם העורך.

הערות מעמוד קודם

1. תוספות ע"ז יג. ד"ה ללמוד, רמב"ם הלכות מלכים ה', ט', עיי"ש בסכ"מ. וכן פסקו האחרונים - פאת השולחן הלכות א"י א', י"ד, שערי צדק לבעל החי"א משפטי הארץ י"א, י"ד.
2. רמב"ם הלכות מלכים ה', ט'. השו"ע באו"ח סי' תקל"א, ד', כתב, שיציאה מארץ ישראל לחו"ל [אם אינה לצורך הדברים שהתירו עבורם לצאת] חשובה יציאה שלא ברשות, וכן כתב שם המ"ב. וכ"כ פאת השולחן ושערי צדק שם.
3. הירושלמי התיר שם לצאת למצרים לסחורה, וא"כ כ"ש לחו"ל, וכ"כ הרמב"ם (ס"ט) לענין חו"ל.
4. ע"פ פירושם בגמ' ברפ"ג דמו"ק בבבלי ובירושלמי.
5. כן משמע בדברי השו"ע בס' תקל"א, ד', דרק לטייל אסור, אבל להרויח מותר, וכמו שמוזב בגמ' מו"ק י"ד, וכ"כ המג"א והמ"ב שם. ופי' להרויח פירש"י (מו"ק י"ד). שיש לו נכסים הרבה, ויוצא כדי להרויח יותר.
6. תוס ע"ז י"ג.
7. תוס' שם בשם השאלות, וכ"כ התוס' בבכורות כ"ט. וכ"מ ברמב"ם הלכות אבל ג', י"ד.
8. כן מבואר בשו"ע או"ח תקל"א, ד', שרק לצאת כדי לטייל אסור, וכ"כ המג"א והמ"ב שם.
9. ההיתר לצאת לחו"ל כדי לראות פני חבירו מקורו במג"א שם (סק"ג) ס"ק ז', וז"ל - "אבל יצא לראות פני חבירו שרי, דמקרי מצוה, ע"י סוף סי' רמ"ח". והעתיקו המ"ב (סק"ז). והנה המג"א למד את ההיתר מסימן תמ"ח,
10. עיין שם בכל הענין במלכים ב' פרק ה'.

ראשית תנועת "חזון ציון"1

ביום שני של ראש השנה שנת תקמ"א, אחרי קריאת ההפטרה בספר ירמי' פרק לא, עלה ר' בנימין ריבעלעס משקלאב אל בימת בית הכנסת הגדול בעיר, ונשא דרשה על "שיבת ציון". רחל אמנו רואה שבניה לא שבו לגבולם, ואפרים, שהוא משיח בן אפרים, משיח בן יוסף, מתנוודד. היא מרימה את קולה בבכי ובתמרורים. עונים לה מן השמים: יש שכר לפעולתך, ושבו מארץ אויב. אך היא מאנה להינחם, עד שנאמר לה: ושבו בני לגבולם.

עד מתי נראה את אפרים מתנוודד? שאל ר' בנימין, קומו ונעלה ציון! כל לשון "קמה" מכוונת למשיח בן יוסף, בסוד "קמה אלמתי וגם נצבה". ומבית מדרשו של הגר"א למדנו, כך הוסיף: מ"י יעלה ב'הר ה', ר"ת: מב"י = מ'שיח בן יוסף. מ"י יקום ב'מקום קדשו, ר"ת מב"י, ישא ב'רכה מ'את ה', ר"ת מב"י, ועומדים על שלושה: "עליה" היינו קיבוץ גלויות; "קמה" היינו בניה בירושלים, ו"ברכה" היינו נטיעה המביאה לברכה, ואלו: ע'ק'ב'תא דמשיחא.²

באותה שנה הוקמה תנועת "חזון ציון" בגימטריה "ברכה". התנועה שמה לה למטרה להלהיב את יושבי הערים לתמוך ולסייע בכל הקשור ליישוב הארץ. ואף שליח נאמן, ר' עזריאל, סבו של ר' ישראל משקלוב, נשלח לארץ הקודש כדי לעמוד על הצרכים של יושביה.

הגאון עצמו ניסה לעלות לארץ ולא עלתה בידו. מבית מדרשו מספרים שהוא השיב לשואליו: "אין לי רשות מהשמים", ומסבירים זאת בכך שתחילה סבר שיש בו ניצוץ של משיח בן יוסף ועליו לעלות כדי להכשיר את הגאולה, אך גילו לו שהוא ניצוץ של משה רבנו. הסיפור נלווה לחלום שבו יושב הגר"א בשערי ירושלים וקורא לתלמידיו להיכנס עמו פנימה, אך איש קדוש נגלה אליו ועצרו ויאמר לו שנשמתו היא ניצוץ של משה. הגאון בשלושה דורותיו: אליהו בן שלמה זלמן בן ישכר" עולה בגימטריה "בשעריך ירושלים".

בסוכות שנת תקנ"ח נפטר רבנו הגר"א וכל בית ישראל ככו את השרפה הגדולה אשר שרף ה'. בהספדו על הגר"א אמר ר' בנימין, שצדיקים במיתתם קרויים חיים, וסערת אליהו לשיבת ציון ולגאולה, קיימת ועומדת. הוא דיבר

על הייעוד שראה הגר"א לגבי עצמו, ואשר הנחיל לתלמידיו. בסוף פרשת כי-תצא נאמר: "אבן שלמה וצדק", א'בן שלמה, אליהו בן שלמה, בהמשך נזכרת מחית עמלק, ובתחילת הפרשה הבאה: והיה כי תבוא אל הארץ. כדי להכשיר את היישוב בארץ יש להתמודד עם שלושה סוגי עמלק: א. עמלק גשמי, האומה העמלקית וצאצאיה; ב. עמלק רוחני, הוא יצר

הרע; ג. עמלק כללי, הוא ס"מ, שרו של עשו. כל יציאה מטומאה לקדושה הן של הכלל והן של הפרט היא כעין יציאת מצרים, והשטן עומד ומשטיף. המלחמה עם שרו של עשו היא בשערי ירושלים, על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים; ועומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים.

כוונת תנועת חזון ציון היתה להכשיר את הקרקע לגאולה בשנת ת"ר על פי דברי הזהרה: ובשית מאה שנין לשתיאתא.³

תכניתם היתה:

א. להחזיר שכיתא מגלותא על ידי אוכלסא דישראל, היינו ששים רבוא נפש בשערי ירושלים, כדי להכריע את שרו של עשו.

ב. לקבוע את מרכז התורה בירושלים, כי מציון תצא תורה.

ג. לייסד בירושלים מרכז של אנשי אמנה, אנשי אמונה, טוהר ויושר.

ד. בניין אהלי יעקב ומשכנות ישראל

החברים גם הצביעו על הדרכים שבהן יגשימו את מטרות התכנית:

א. עליה, קימה וברכה, כפי שנרמזו מדברי הגר"א.

ב. עני רוכב על חמור, הכל מעוני: כך יחסו עניי עמי, ואז: ונבנתה עיר על תלה.

ג. בצדקה תכונני, אין ירושלים נפדית אלא בצדקה.

ד. הצנע לכת, כבוד ה' הסתר דבר, ושים באזני יהושע.

ר' יושעה, נינו של ר' הלל משקלוב שעלה עם תלמידי הגר"א לארץ בשנת תק"ע, מתאר בפזמוניו את תכניות תנועת חזון ציון. להלן קטעים מהפרק "אילת השחר":⁴

בחירי ד' בעת עלות השחר,

אשר בארץ הצפון רוח ד' הניחו.⁵

ראשית שיבת ציון השלישית,

ב"בנה דרייסין" פנתה הניחו.⁶

אדניהם תכונניהם לישוב ארה"ק,

אשר בפקודי ד' בעומק הושבו.

ב"סערת הגאון ו"ימין אליהו" -

אשר מ"מקבת בו אחד חוצבו".⁷

...

יותר לא נשב, בנעו"ז נלך.⁸

שאג בונה שקלאב, ודרך לגאולים.

על כן "חזון-ציון" קראוה מעיקרא.

נכון לכו בד' שקד לדרוש "מראש".

אל "שארז-אליו" עטרת תפארת.⁹

מאורנו "הגאון"-ב-ישראל, -

אשר רוחו לציון הומיה וסוערת.¹⁰

שם יחדינו דנו, אף המתיקן סוד.

קבעו תקנות, וירם קרן לעמו.

התחלה לאתחלתא דגאולה.

דרייסין", היא העיר שקלאב.

7. בסערת הגאון, המחבר הזכיר פעמים מספר את סערת הגר"א שהורה לתלמידיו לעלות לארץ. ימין אליהו, שוב רמז לגר"א, וכן רמז לתלמידו בנימין שהיה יד ימינו של הגר"א. הגימטריה של בנימין שווה לימין אליהו. מקבת בור וכו', רמז לכך שמוצאם המשפחתי של ר' בנימין והגר"א אחד הוא, ר' משה קרמר ור' משה רבקש בעל באר הגולה.

8. בנעו"ז, משמעות כפולה, האחת מלשון עוז, והאחרת ראשי תיבות: בנערינו ובזקנינו, שמות י, ט.

9. נכון לבו, על פי תהלים נז, ה; קח, ב; קיב, ז. מראש, בגימטריה תקמ"א, היא השנה הראשונה של תנועת ההתעוררות. שארו אליו, בגימטריה בן שלמה זלמן [554], המילה שארו רומזת שר' בנימין והגר"א היו שארי בשר, ושם אביו של כל אחד מהם היה שלמה זלמן.

10. הגאון-ב-ישראל, [ללא ב] בגימטריה אליהו בן שלמה זלמן [606].

1. מעובד מתוך הספר חזון ציון, שקלוב וירושלים, ירושלים תש"ז.

2. על ייעודו של משיח בן יוסף במשנת הגר"א, בפרקים הבאים.

3. "ובשית מאה שנין לשתינתא יתפתחון תרעי דחכמתא לעילא ומבועי דחכמתא לתתא ויתתקן עלמא לאעלה בשביעאה כבר נש דמתתקן ביומא שתינתא מכי ערב שמשא לאעלא בשבתא", זוהר, ח"א, פרשת וירא, קיז ע"א.

4. פזמוני ר' יושעה ריבלין, ברית אבות בסערת אליהו, ירושלים תשס"ד.

5. בחירי ד', הכוונה לתלמידי הגר"א. עלות השחר, הכוונה לאתחלתא דגאולה. אשר בארץ צפון, על פי זכרי' ו, ח, וירמי' לא, ז. רוח ד' הניחו, על פי ישעי' סג, יד.

6. שיבת ציון השלישית. את היסוד לשיבה השלישית הניחו ב"בנה

וכרוזא קרא בחיל, ב"א ב"א, 11 בשמו:
"דרשו ד' בהמצאו, קראוהו,

"ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה,
מציון ישועת וברכת ישראל.¹⁴

מ"יבנה דרייסיין" - עיר ש'מיר.¹⁶

בהיותו קרוב, - במקום הקרוב לו.¹²
"וישבתם בה" "היושב באר"י
כל עת ורגע מצות עשה קונה לו".¹³

לעלות ולהראות, לעלות ולשבת.
ה'15ד "מי יעלה" ומי יקום" לדעתם.

ש'ם ק'נאה ל'בשה א'ת ב'נימין.
נדבת רבת עשרו לשער המטרה,

"מראש" אמנה ובקול "מבשר"

"שער בנימין" הפליאה כל רייסיין.¹⁷
שלח דברו בן "גבור א'רץ"
זרעו כ"בעל צדקה" קצרו ל"פי חסד".

זו השנה שבה החלה לפעול תנועת חזון ציון בשקלאב. קול מבשר, על פי ישעי' נב, ז: מה נאוו על ההרים רגלי מבשר משמיע שלום וגו'. מבשר, בגימטריה תקמ"ב, זו השנה שבא נסע הגר"א בראשונה לארץ ישראל. יבנה דרייסיין, היא שקלאב. שמ"ר, ראשי תיבות: שקלאב, מוהליב, רייסיין. 16. אנשי רייסיין הרימו תרומה ליישוב הארץ והעלוה לשער בנימין, כלומר לידו של ר' בנימין.

11. ב"א, ב"א, ברית אבות בסערת אליהו.
12. דרשו ה' וגו', ישעי' נה, ו. במקום הקרוב, היינו ירושלים.
13. היושב בארץ ישראל וכו', ראו: רמב"ן, במדבר לג, נג.
14. ציון במשפט וגו', ישעי' א, כז. מציון ישועת, על פי תהלים יד, ז; נג, ז. ה"ד, הדא דכתיב, מי יעלה ומי יקום, תהלים כד, ג.
15. מראש אמנה, על פי שיר השירים ד, ח. מראש בגימטריה תקמ"א,

**היו שורתפים פעילים
בבנין ארץ ישראל**

תרכמו לעמותת "וירשתם אותה"
הפועלת כלמען ישוב הארץ.

כתובת העמותה - חב"ד 13/13 העיר העתיקה ירושלים.
מספר החשבון הדואר - בנק הדואר 284637-3.

שיעורים

בעקבות ההצלחה הגדולה שנחל שיעורו של הרב רפאל ספייער על ארץ-ישראל ופשוטו של מקרא בחודש שעבר אחר שפורסם בעלון, ולאור דרישת רבים שלא זכו לשמוע את השיעור, הרינו להודיע כי השיעור יתומלל ועיקרי הדברים יפורסמו בגליונות הבאים. כמו-כן ניתן יהיה לקבל את תמליל השיעור בדואר אלקטרוני ברגע שיהיה מוכן. המעוניין יפנה לכתובת האגודה - yyy7@neto.bezeqint.net. בנוסף על כך, אגודת "קדושת ציון" מזמינה את הציבור הרחב לשיעורים תורניים בנושאים החשובים העומדים על הפרק - ארץ-ישראל וכל המסתעף ממנה, לימוד המקרא, כינון שלטון יהודי אמיתי ועוד. המעוניין לארגן שיעורים בעניינים הנידונים מטעם אגודת "קדושת ציון" בעיר מגוריו מתבקש ליצור קשר דרך כתובת המייל של האגודה ויתאם עמנו נושא, מקום ומועד לשיעור, ואנו נסייע בפרסום ונספק עבורו את מניד השיעור המתאים.

קורא יקר! קראת את העלון ונהנית? אתה מבין את גודל החשיבות שישנה בכך שהקול הצלול והברור הזה יגיע לכל מקום על בסיס קבוע? אנא הרם את תרומתך להמשך הפצתו ולהרחבתו של העלון. עלויות ההדפסה הן גבוהות וההפצה נעשית בהתנדבות על-ידי בחורים ואברכים נמרצים המבנינים את חשיבות העניין. אנו שואפים כבר בזמן הקרוב להפוך את העלון לדו-שבועי, דבר שיקנה לו משנה תוקף על הבמה הציבורית, אולם לצורך כך אנו זקוקים לחיזוק משמעותי של תרומות והוראות קבע. גם פעילויות נוספות של האגודה דורשות משאבים לא מעטים, וכעת אנו שואפים לפתוח בתנופה של שיעורים לציבור הרחב בארץ. בעזר ה' מתוכנן לצאת גם עלון בשפה האנגלית, אולי עוד במהלך החודש הזה, וזאת לאור הבנת החשיבות המיוחדת שישנה בכך עבור יהודים רבים המגיעים לכאן על-מנת ללמוד, ואשר יש לעוררם על חובת הישיבה הקבועה בארץ, וכן עבור אחינו שבגולה, אשר הערבות ההדדית מחייבת אותנו לעוררם על חובתם לעלות לארץ נחלת ה'. על-כן אנחנו מבקשים לתרום בעין יפה, והחותם על הו"ק - הרי זה משובח! לתרומות ניתן להשאיר הודעה בטל' 052-7195368 ויחזרו אליכם בהקדם האפשרי או במייל yyy7@neto.bezeqint.net. ניתן גם לפנות לטלפון או לכתובת הנ"ל על-מנת לקבל את העלון במייל, וכן על-מנת לשאול בכל ענייני העלון. כמו-כן, ניתן להצטרף למערך ההפצה. לעת עתה העלון מופץ בירושלים, בני ברק, אשדוד, בית שמש, ביתר, קרית ספר, קרית יערים (טלז' סטון), אלעד, חיפה, צפת ורכסים. מי שיכול לעזור בערים אלו, וכן מי שמעוניין להפיץ בערים נוספות, מתבקש ליצור קשר בטלפון הנ"ל או במייל הנ"ל.

בגליונות הקודמים עסקנו ביחס החשיבות שבתורה כלפי ארץ ישראל, ולמדנו כי ספר בראשית כולו עוסק בהבטחתה לאבותינו, אשר קיומה הינו מתכליתיה של יציאת מצרים [וכמבואר בגליון הקודם, כי הבטחת הארץ והיות ה' לנו לאלקים דבר אחד הם].

והנה עמדו על דברינו מימין ומשמאל, שיש שרצו לתלות בדברינו כאילו ח"ו באנו להמעיט מחשיבות התורה, לא תהא כזאת בישראל, וכבר הרחיבו כמה פעמים במדור "דרישת ציון" להוציא מלבם של טועים בטעות זו, ובגליון הקודם נתבאר באורך כי אין סתירה בין הדברים, כי עיקר מקום קיום התורה הוא בארץ ישראל, כדעת רבותינו (פרש"י דברים י"א, י"ח ומג"ן ויקרא י"ח, כ"ה), אשר כל הדר בה הוא כמי שיש לו אלוך ומי שאינו דר בה הרי הוא כמי שאין לו אלוך, כמאמרם ז"ל (מסות קי), וכמאמר הכתוב "אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים לתת לכם את ארץ כנען להיות לכם לאלקים" (ויקרא כ"ה, ל"א).

אמנם מנגד, יש שרצו ליטול הדברים הנ"ל עטרה לראשם כאילו תכלית רצונו יתברך הוא בהעמדת ותקומת מדינת ישראל גם אם בצורתה הבזויה בה היא עומדת לפנינו כיום הזה. בשורות אלו נפנה לבטל דעה זו, בלי לסור ימין ושמאל מדרכינו בהעמדת שרשי התורה שבפרשיות שקראנו בשבועות אלו על עניין ארץ ישראל, שהיא יסוד ושורש לתורה ולעבודה.

המשכן הוא העמדת ברית הר סיני

הפרשיות הנקראות בשבועות אלו מהוות המשכיות ישירה למעמד הר סיני, שהרי אחר ירידת משה מן ההר, קראו הקב"ה - "עלה אלי ההרה והיה שם ואתנה לך את לחת האבן והתורה והמצוה..." (שמות כ"ד, י"ג) הרי שתכלית העליה הזאת הינה לשם קבלת הלוחות, "ויתן אל משה ככלתו לדבר אתו בהר סיני שני לחת העדת" (ש"ס, פ"ב). ואחר שירד ושבר הלוחות נאמר לו: "פסל לך שני לחת אבנים כראשנים וכתבתי... ועלית בבקר אל הר סיני... ויהי שם עם ה' ארבעים יום וארבעים לילה... ויכתב על הלחת את דברי הברית עשרת הדברים" (ש"ס, כ"ג). וכן הוא אומר במשנה תורה "בעלתי ההרה לקחת לוחת האבנים" (ש"ס, ט').

הרי לנו בפשט המקרא שלא היה עיקר עניינו בעלייתו להר אלא בכדי לקבל הלוחות. ואף שדרשו חז"ל (בבב"א ט) ריבוי למקרא, נ"ך, משנה ותלמוד, מלשון הכתוב "והתורה והמצוה אשר כתבתי להורותם", אין מקרא יוצא מידי פשוטו כמו שפרש"י שם (שמות כ"ד, י"ג) הכוונה בזה, כי כלל הכל בסוד י" דברים שבלוחות, "כל שש מאות ושלוש עשרה מצות בכלל עשרת הדברות הן, ורבינו סעדיה פירש באזהרות שיסד לכל דבור ודבור מצות התלויות בו".

אמנם מאידך אנו מוצאים, כי כשעלה משה למרום, לא נטל הלוחות בלבד וירד, אלא נצטווה באריכות ככל סדרי העמדת המשכן וענייניו [ומצוות השבת הוזכרה, לומר שלא תידחה מפני בניינן].

והמבואר בזה, כי עיקר ענין המשכן הוא

למען הכין מקום לארון ברית ה' להיותו מונח בו, ולפיכך פתח במעשה הארון תחילה, משום הציווי המפורש בו - "ונתת אל הארון את העדת אשר אתן אליך" (כ"ה, ט"ו, וישו"ס כ"ב).

והרמב"ן כתב, שהקדימוהו בגלל חשיבותו, כי "עקר החפץ במשכן הוא מקום מנוחת השכינה שהוא הארון" (כ"ה, ג). ולהאמור מבואר

יותר, שהרי זה היה כל עניין עלייתו כדי לקבל הלוחות, וכל מה שפתח בפרשה זו הוא בכדי להכין מקום ללוחות שיתקבלו על ידו.

נמצא מעתה, כי סדר העמדת המשכן עד תומו אינו אלא סיום העמדת וקיום הברית שנכרתה ע"י העמדת שטר עליה, וכלשון ראב"ע: "ונתת הלוחות- הם העדות, כאילו הם כמו שטר כתובה, והם לוחות הברית" (כ"ה, ט"ו), שע"י זה יהיה "הכבוד אשר שכן על הר סיני שוכן עליו בנסתר" (רמב"ן מנוסח כ"ה, ג).

מעמד הר סיני למען היותנו ממלכת כהנים וגוי קדוש

אחר שנתבאר, כי שורש פרשיות אלו נעוץ בשרש מעמד הר סיני בכלל, יש לנו לעיין במקראות המקדימים לסדר המעמד ההוא, ובהם יתפרש סודם ועיקרם של כל הפרשיות הללו. בוא וראה, כי כשהוציאנו ממצרים לא נאמר למשה (ש"ס, ג), ולא נצטווה לומר לישראל (י"ג), אלא שהננו יוצאים ע"מ לבוא לארץ זבת חלב ודבש, ולא הוזכר בהם מעמד הר סיני, כי אם "ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלקים... והבאתי אתכם אל הארץ..." (י"ג, ט). אך בשעה שעמדו בדרך לתת להם את ארץ כנען להיות להם לאלקים, הוצרכו לקבל התורה לקיום התכלית הזאת.

והנה כשבאנו למדבר סיני בחדש השלישי נאמר: "ועתה אם שמוע תשמעו בקלי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגולה מכל העמים כי לי כל הארץ. ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל" (ש"ס, ט"ו), הרי שזהו שורש ותמצית המטרה שהיו ישראל צריכים לידע בכדי לקבל את התורה.

וא"כ עניין נתינת התורה הוא למען היותנו מיוחדים לו משאר העמים בהיותנו מקיימים ברית התורה ומעמידים מערכת שלטונית של עבדי ה'. שהרי זהו פירוש המילים ממלכת כהנים, ממלכה, כלומר מלכות ושלטון של כהנים, דהיינו של עבדי ה', המשמשים לפניו ומעמידים דת האמת במדינתם. וכמ"ש בילקוט - "ממלכת כהנים - איני ממליך מאומות העולם עליכם" (ילקוט יטרו כ"ג). וע"ז "ויענו כל העם יחדו ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה" (ש"ס, ט), היינו שיעשו דבר זה שאמר להם. ומהו דבר זה? שמירת ברית התורה למען הקים להם מערכת שלטון של עבדי ה' בחוקי אמת ומשפטים צדיקים, שבזה יהיה הכבוד העליון שרוי בתוכם ויהיו הם לו סגולה מכל העמים.

ואחר שקבלו על עצמם עניין זה, פתח בהכנתם למעמד הגדול - "בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם כך יאמינו לעולם" (ש"ס, ט), ואח"כ חזר להעמדת צורת "ממלכת כהנים", דהיינו החוקים המדיניים של בין אדם לחברו, שכל אומה ולשון מחויבת להעמידם [שהרי אף בני נח נצטוו על הדינים], אך לישראל יהיו דינים אלו חוקי אמת ומשפטים צדיקים בהיותם ממלכת עבדי ה' וגוי קדוש.

[אפשר שפתח בדיני הצדק והיושר כלפי העבדים, מאחר שזה מקרוב יצאו מעבדות לחירות. והלכות שבין אדם למקום שאמר בסיומם אפשר שאינם חלק מסדר המשפטים, אלא הם חלק בצורת הברית שנכרתה עמהם במעמד הגדול הזה. והעד לדבר זה, שהרי אחר שבירת הלוחות הוצרכו לברית חדשה כמו שאמר שם - "כתב לך את הדברים האלה כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל" (ל"ד, כ"ג), וחזר בסדר שונה על אותם העניינים כמעט שווה בשווה עם כל ההלכות האמורות בסוף ואלה המשפטים. הרי שהלכות אלו מדברי הברית הם, ואינם מתוך סדר "ואלה המשפטים", ולפיכך כשהוצרך לכרות ברית חדשה בלוחות שניות חזר ואמרם שנית].

ואחר שהעמיד הצורה הראויה להעמדת שלטון מדיני לעבדי ה' [ממלכת כהנים] ואופני ההנהגה הנכונה במשפטי אמת בין אנשי גוי קדוש, שוב חזר לענייניו בכיבוש הארץ לפנייהם "הנה אנכי שולח מלאך לפניך... ואיבתי את איביך וצרתי את צרריך כי ילך מלאכי לפניך והביאך אל האמרי וכו' והכחדתיו..." (י"ג, ט), ומזהירם מהנהגות העמים ומאריך באופן כיבושם - "מעט מעט אגרשנו... ובגבולה - וישתי את גבולך מים סוף..." (כ"ה, כ - ל"א).

נמצא שעניין היציאה ממצרים להיות לנו לאלקים, אינה עבור יישוב וכיבוש הארץ לבד, אלא למען הקים לו ממלכת כהנים, דהיינו מערכת שלטונית שלמה של עבדי ה', כשמשפטיהם משפטי ה' וכל הנהגותיהם ע"פ תורתו. ומכאן תשובה לטועים שבחרו לחלקם את העמדת השלטון המדיני לעיקר גדול בפני עצמו, ולא שמו על ליבם כי מעמידי השלטון המדיני בארצנו כהיום הזה, עזבו באר מים חיים לחצוב להם בורות נשברים במשפטים בל יחיו בהם, וזנחו העיקר הגדול הזה. ואף לולא רוב רעתם בהרחקת ישראל מאביהם שבשמים, [המשך בעמוד הבא]

לכבוד מערכת קדושת ציון!

ראשית, תודה על הגליון הנפלא, עוד ימים יגידו על חשיבותו כראשית צמיחת קרן לדרישת ציון. בדבר השאלה המציקה, היתכן שגאולתו ופדות נפשנו תבוא בדוקא ע"י רשעי ישראל, מה זה עשה השם לנו? ראשית - כלל גדול הוא, שבכל מה שעובר עלינו צריך להתבונן במה שהיה עד עתה, ועפ"ז לדון לדידך (ע"י פשו' הרשב"א מ"א מקמ"ט). ובאמת, כשאנו מתבוננים בכל הדברים הטובים שעשה השי"ת לעם ישראל מעמד הר סיני, הכניסה לאר"י, עליית עזרא, בית המקדש ראשון ושני, כולם נעשו ע"י קדושי עליון [יש להעיר מבנין הורדוס, וצ"ת], ומתעצמת השאלה הנ"ל. ומענין לענין באותו ענין יש להוסיף תימה, שכל המציאות שקוראת לנו בעשרות השנים האחרונות כולה מלאה סתירות ביחס של השי"ת אלינו, מחד גיסא השואה האיומה שמחורבן אר"י לא היה כדבר הזה, לאידך גיסא חידוש הישוב באר"י, מחד גיסא כ"כ הרבה איומים ומלחמות הרוגים ופצועים [ליהודים שבשאר העולם אין כמעט בכלל סכנות כאלו, אפילו אלו שבמדינות אויב (למשל אירן)] באופן שלא קורה לאף אומה ולשון חשובים [לאפוקי האומות הפחותות], לאידך גיסא כ"כ הרבה ניסים אשר ממש בבחינת גיבורים ביד חלשים, רבים ביד מעטים [ולא עולה בלב בר דעת לומר כוחי ועוצם ידי וכו'], לחד גיסא היהודים בארץ בבחינה כ"כ ירודה בשמירת תורה ומצוות, הרי רובא דרובא דהעם מחללי שבת וכו' באופן שיתכן שלא היה מימות גלות בבל, כ"ש היהודים בחו"ל שמתערבים באומות ירחם השם [ואיני מאריך, כי גנותם של ישראל קשה בעיניו יתברך, ע"י רמב"ן שמות ל"ב י"ח {ועיי' תנחומא פנחס ב' ושאני רשע יחיד}, וקילוסן של ישראל חביב עליו מן הכל, עתוס' סוכה נג. ד"ה אם], לאידך גיסא ביטל השי"ת מעלינו בכל העולם את כל הגזירות שהיו מנת חלק היהודים מכל מקום שהיו, שלא לדבר על עולם התורה הפורח, קיום מצוות בהידור, מאת השם היתה זאת.

ונחזור למה שפתחנו, לחד גיסא קיבוץ נדחי ישראל, הלא אפילו עוור רואה את ההשגחה הגלויה שהיתה עלינו לקבץ נדחינו מד' כנפות הארץ ממש מאירופא, ארצות ערב, רוסיא [מי שמעונין יכול לבוא גם מאמריקה], לאידך גיסא דווה לבינו לראות מי בראשנו, משנאיך השם אשנא, וכמה שמדות כמה קלקולים ומעל הכל כמה חלול השי"ת הביאו עלינו, איני יודע תשובה להנ"ל, כנראה שרק אלקים יודע, תמיד זו היתה דרכו לעשות כצונו, ורק כשגמר לבצע אמרתו ראו כולם היאך הוא סיבב את כל הסיבות, ומדוע היה צריך כל פרט ופרט בשביל התכלית הנרצית

[ע"י היטב למשל במגלת אסתר ובפרט בפי' הגר"א.]

ובכל זאת יש לי הרהורי דברים, כי יש בתקופה זו דבר שלא היה מעולם, עד עתה הכלל היה ברור - אם בחוקותי תלכו ונתתי את ברכתי, ואם בחוקותי תמאסו אשפוך עליכם זעמי. אך הן השי"ת הבטיח לאבות הקדושים ונתתי את הארץ הזאת לזרעך אחריו אחזת עולם (בגלגלים מ"ט ד'), והן לא איש קל ויכזב, יש הכרח להביא את הגאולה [ערש"י דברים כ"ט י"ב, ע"ע דעת תבונות מהדורת פרידלנדר עמ' י"ז], אלפיים שנה המתין השי"ת לעמו וביקש - עשו תשובה ואחישנה לכם גאולתכם ופדות נפשכם, אך הזמן אוזל, הגיע עתה של גאולה, אך העם רחוק מזכויות, בראותנו את מצב רוב ע"י כיום אין צורך להרבות בראיות לזה, לכן לחד גיסא רומז השי"ת הנה הגיע עת דודים, לאידך גיסא מוכיח הוא אותנו בשבט אנשים, ככתוב ביחזקאל (כ' ל"ג-ל"ד) 'והעלה על רוחכם היו לא תהיה אשר אתם אמרים נהיה כגוים כמשפחות הארצות לשרת עץ ואבן. חי אני נאם אד-ני ה' אם לא ביד חזקה ובזרוע נטויה ובחמה שפוכה אמלך עליכם. והוצאתי אתכם מן העמים וקבצתי אתכם מן הארצות אשר נפוצתם במ ביד חזקה ובזרוע נטויה ובחמה שפוכה', כ"ז למען נדע כי לא בצדקתנו וביזר לבבנו אנו באים לרשת את ארצנו, אלא למען הקים את הדבר שנשבע לאבותינו (דברים ט' ה'), ואמר ביחזקאל סוף פרק ט"ז למען תזכרי ובשת ולא יהיה לך עוד פתחון פה מפני כלמתך בכפרי לך לכל אשר עשית נאם ה' אלקים [רבש"ע לולי חטאינו וכו', וידוי רבינו ניסים]. ישנם שני אופנים של נתינה במלכותא דארעא ודרקיעא, דרך אחת היא שהמלך נותן לעבדיו תמורת שהם משרתים אותו, כמובן שאין יחס למה שהם נותנים מול מה שמקבלים, ומ"מ זו הנהגת יושרו וטובו של המלך ליתן הרבה מול מעט. דרך נוספת היא של חנינה, לאדם שכלל לא מגיע לו, אך הבסיס של החנינה הוא שהמקבל יכיר שאכן לא מגיע לו מאומה ורק טוב המלך שפע עליו והכל מתנת חנם, ואז אכן מגיעה לו החנינה, שהרי זהו משפט החנינה, להנתן למי שמכיר בטובת הנותן עליו, וזהו מה שרוצה השי"ת מעמנו לבל נחשוב שמגיע לנו משהו, שנקבל את כל טובותיו עמנו בבושת פנים, בכניעה, וע"י כך נהיה זכאים לגאולה שלימה [הן איסתכל באורייתא וברא עלמא, גלוי היה לפניו שיחטאו ישראל ולא ישובו בתשובה, והוא יכפר להם ברוב טובו, וגם בזה יהיה גילוי כבודו בכפרו להם לכל אשר עשו, והם יזכרו ויבושו מפני כלימתם, הוי נורא עלילה, ע"י תנחומא וישב די].

בברכה, חיים מן. בני ברק.

המשך ממלכת כהנים

והעמדת מלכות אמת ממלכת כהנים ע"י גוי קדוש. אמנם יש מקום בזה גם לאתערותא דלתתא, ומה טובומה נעים אם היה חפץ ה' בדינו מצליח, לכונן שלטון התורה בפועל בהעמדת רשויות בעלות סמכות כמו המועצות המקומיות בערי יראי ה', בקביעת משפטים בכפיפות לחוקי השו"ע בכל פרטיהם, הן בדיני שכנים ושותפים והן בדיני טו"ט ומו"מ או רבית, ולהעמידם תחת סמכות תורת ה' ע"פ עצת החכמים כמבואר בגמ' (ב"ב ט. וצ"ע טו"ט ל"א, כ"ט). ומלבד שאנו מחויבים בזה מדיני חו"מ ומדיני יו"ד, עוד יש בזה מעין תחילת חזרתה של ממלכת כהנים לתיקונה, וכמה קידוש שמו ית' יש בזה "אשר ישמעון את כל החקים האלה ואמרו רק עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה" (דברים ד' ו). וכמה חילול ה' בהפכו, כאשר לא עלתה אף ביד יראי ה' ושומרי התורה להעמיד מערכת חיי הכלל שלהם אלא בחציבת בורות נשברים תחת חוקי חיים. ולמעלה מזו אם היה בדינו הרשות והיכולת להעמדת שוטרים סמוכים לשופטי משפטי אמת לסעדם, להחזיק מעשיהם ולאמץ זרוע צדק, ונזכה לגאולה שלמה בב"א בהעמדת השלטון המדיני בתיקון שלם, ממלכת כהנים וגוי קדוש.

לרשעים המתועבים במעשי ארץ מצרים, נמצאו בוגדים אף בקדושת בניין החולין שבארץ, ע"י שגורמים להקאתה את יושביה. כאשר בעינינו ראינו פלא והפלא, לא היתה כן לכל גוי, שהיתה הארץ מקיאה את יושביה לא ע"י גירוש האויבים בזרוע ולא מתוך אימת חרב ומלחמה, לא באתנן ולא במחיר, כי אם ברצות מושלי זדון מקרב אחיך פעלו בזרוע רשע לעקירת יישוב ישראל מארצם, ולהרבות חללים דם ודמע בקרב הארץ. ונמצאו תוהים על הראשונות שגלגל עילת העילות ומסובב הסיבות זכות ע"י חייבים לקחת חבל בבניין היישוב וקיבוץ הגלויות. ולא בכדי אותם המתועבים הרוצים בטומאת הארץ, הם המה שהייתה ידם במעל תחילה ליתן יד להקאת הארץ את יושביה בפועל [כאשר בעינינו ראינו, כי אותם שנקראו ע"י רבותינו נ"ע "ממשלת השמד", הם אשר מכרו נחלת ה' ונפשות עמו במחיר מחיאת כף וחיוך עראי מגויי הארצות].

תקוות ישראל להעמדת ממלכת כהנים בב"א

והנה עינינו נשואות לצמיחת קרן דוד

כמה יש להצטער על העמדת שלטון זה מצד עצמותו, דאף שנתגלגלה זכות ע"י חייבים ונתקיים על ידו ביטול שעבוד מלכויות, בניין יישוב הארץ וקיבוץ נדחי ישראל בפועל, אך בעצם השלטון הזה כמה חילול שמו ית' יש בו, בהמרת חוקי חיים במשפטי בשר ודם והעמדת השררה ביד המינים המשומדים. אך כאשר הרבו רעתם עוד מאד להרשיע את ישראל במעשי המצוות ובאמונת האמת כללו עצמם בברכת המינים, בכלל מלכויות שאנו מייחלים ומצפים לעקור מארצנו. וכיון שכלו מינים מתרוממת קרן צדיקים (מגילה י"ז) בהקמת ממלכת כהנים בחוקי אלקים חיים.

מדינת ישראל כיום - היפך ממלכת כהנים וגוי קדוש

זאת ועוד אחרת, אף כי מעולם לא היתה יד מדינת הרשע לקדש את הארץ ומיום בואם טמאה בחטאותיהם ובחוקי שקר ממשפטי גויי הארצות, היפך עיקר עניין המדינה שהוא להיות ממלכת עבדי ה' במשפטי יושר וצדק אמיתי, עוד הגדילו מעשיהם לקלקל גם את היישוב הגשמי. כי בעת שהרבו רעתם ליתן יד

גנב שאין לו להחזיר, כאשר בתורה ישנה פרשת "ונמכר בגנבתו", ומהי צורת קיום דין זה בזמננו ?

ואין אלו כי אם דוגמאות בודדות, ומלבדן ישנם כל חוקי המשפט במדינה, וצריכים אנו ליתן דעתנו בזה כיצד יעמדו הדברים על פי תורתנו הקדושה.

והנה כל הנושאים הללו שייכים לנושאים הערכיים שנידונים כאן, ואלו הנידונים שונים כאן בענייני יושר וצדק, וכמה גדולה הבושה כאשר בכל הנושאים הללו אין לנו - לקהל יראי ה' - דבר לומר, אין לנו שום חומר מסודר, אין ספרים העוסקים בזה, ומה גדול חילול ה' כאשר אנחנו, שמייצגים את דבר ה' באמת ואמונה, איננו מתיימרים לחוות דעה בעניינים הללו, כאילו אין תורתנו קשורה אף לנושאים אלו, והרי אנו כמודים בשתיקתנו, שאכן ניהול המדינה בענייני יושר וצדק אינו מענינה של התורה ושל נושאי דגלה, ורח"ל אנו נותנים בזה מקום לומר שתי רשויות יש, התורה מצד אחד, והמדינה החילונית מצד שני. זה הרושם שמתקבל הן כלפי פנים הן כלפי חוץ, על-אף שכל בר בי רב יודע האמת, שאין שאלה ערכית או מוסרית שאינה קשורה לתורה [ואף שההכרעה בנושאים אלו אינה יוצאת בצורה ישירה מש"ס ופוסקים, אין הם שונים מנושאים הלכתיים רבים אחרים אשר לא נידונו עד הדרות האחרונים, ובכל אופן הספרים מלאים בהם, ובפרט בענייני רפואה, פו"ר וכיו"ב - וע"ע בתחילת הספר "מעלות התורה" לאחי הגר"א, שכתב בשם הגר"א שבכל שאלה מעשית אפשר להוציא מהתורה כיצד צריך להתנהג, ומדבריו נלמד קל וחומר לנושאים מעין אלו שהם שאלות של צדק ומשפט]. ואין הכוונה דווקא לנושאים אלו, אלא כל התורה צריכה להילמד על מנת לעשות, ולא רק ברמה הפרטית, אלא אף בצורה הציבורית, וכפי שמצאנו לרבותינו בעלי התלמוד שזה היה עיקר עסקם בתלמוד - לקבוע חוקים להעמיד התורה לכלל העם. וה' יעזרנו על דבר כבוד שמו לרומם קרן התורה ונושאי דגלה, עד שהארץ כולה תתנהג ותתנהל על פי התורה.

נראה לענ"ד, שצריכים אנו לעסוק בתורה מתוך הרצון והתשוקה העצומה לתקן את הארץ ואת העם על פי התורה, ולאוקמי שכינתא מעפרא, והיינו שנהיה מוכנים לכל נושא העומד על סדר היום במדינה לדעת מה היא דעת תורתנו הקדושה בזה, ואז כאשר אנו נדע ונחיה מתוך הכרה שיש לתורתנו מה לומר על תיקון המציאות, אזי נשאף לממש זאת בפועל

ולעשות מה שיעזרנו אלקינו בזה. ופרט לכך, כאשר תהיה דעת התורה שגורה וברורה בפינו ולא ננגמם בזה, אז נוכל לומר דעתנו בקול רם ולממש כאן בארצנו את חוקי האמת והצדק של תורת ה'.

ולסיים ארשום כאן כמה נושאים, בהם לענ"ד ראוי שנעסוק על-מנת ללבן מה דעת תורתנו בהם על-פי העקרונות שהתוונו לעיל מתוך מגמה לכוון את ערכי הנצח של התורה כאן בארץ [ואצטמצם לעת עתה רק למה שנוגע לדיני ממונות, אך ודאי שיש עוד נידונים רבים בשאר חלקי התורה] -

- א. לאחרונה עלה הנושא של "מתווה הגז", האם מן הראוי לתת את עיקר הזכויות לטובת המדינה או לטובת הכורים שהשקיעו בזה? והנה זה נושא ממוני שודאי אף לתורתנו יש מה לומר לגביו. **ב. כיצד ראוי לכלכל את חלוקת המיסים, האם להעביר יותר מהעשירים לחלשים, אם לא? **ג. מהי מידת ההשתדלות הנצרכת על-מנת להשקיע בתקציב הבטחון, והאם לא די בהשתדלות מועטת תוך הסתמכות על ה' שיעזרנו אף בזאת? **ד. איך ראוי שתהיה צורת העונש על********

בגליון הקודם הצגנו את המצב שלנו כיום, כאשר מצד אחד זכינו בחסדי ה' כי גברו עלינו לשוב אל ארץ נחלת ה', אשר יועדה להקמת ממלכת כהנים וגוי קדוש, ומאיך השלטון מצוי בידיהם של פורקי עול, השואפים לנהל כאן מדינה מערבית ככל הגויים ואינם מעוניינים כלל בקיומו של אותו יעוד אשר בעבורו ניתנה לנו הארץ. והשאלה הנשאלת היא כיצד אנו, יראי ה' החיים בארץ הזאת ושואפים לשלטון יהודי אמיתי - כיצד עלינו להתנהל במצב זה, ומה ביכולתנו לעשות למען תיקון המעוות.

ואחר העיון נראה, כי המוטל עלינו כעת הינו להשים לבבנו על דרכינו, וליתן ליבנו למציאות הקיימת ולהשלכותיה, כפי שהזכרנו לעיל, שבדורות אלו קיים הקב"ה הבטחתו לבניו אהוביו והחזירים לארצו, ועיקר דברי התורה והנביאים נתקיימו בזמננו, השי"ת קיים את החלק שלו בברית עמנו, ואנו בעזותנו וסכלותנו ורשענו לא שתנו לבנו לכך, ולא קיימנו את החלק שלנו בברית שכרת עמנו ה', לא עשינו את ארץ ישראל למקום השראת השכינה, ותחת הגשמת היעוד של ממלכת כהנים וגוי קדוש, נכנסנו לארצנו והתיישבנו בה לרווחה, ואילו את ה' השארנו בחוץ.

ותביעה חמורה זו מושתתת על כל על עם ישראל בכללות, ובעיקר על פורקי העול שהם הם המזעזעים את כינון מדינת התורה וההלכה בארצנו, מדינת האמת והצדק, הקדושה והטהרה, המדינה שיבוא אליה מכל קצווי תבל לברר ולדעת דבר ה' בכל הנושאים הללו. אך ודאי אין זו מדרכי התשובה לתלות הקלקלה אך באחרים ולומר שלום עלי נפשי, אלא ודאי אף אנו - שומרי התורה - צריכים לפשפש בדרכינו ולחקור על מה היה לנו ככה, ואיך קרה כדבר הנורא הזה, שלמרות שהחזירנו ה' לארצו כתקוות ושאיפת כל הדרות כולם, עדיין אין היא מתנהלת ומודרכת על פי התורה, ולא רק זאת, אלא שאף הכח המספרי שבידי יראי ה' כיום אינו בא לידי ביטוי להשפיע בזה.

וכמדומני, שעצם התפיסה של ארץ ישראל באור נכון, בצורה שהוצגו הדברים לעיל, תועיל מאוד לתיקון המצב, שהרי נושא זה הוא תקוות כולנו, בין אלו הרואים תקופה זו כ"עקבתא דמשיחא" ובין אלו הרואים תקופה זו כ"הארת פנים", וכולם שווים בדבר, שארץ ישראל צריכה להתנהל על פי חוקי התורה וערכי הנצח שלה. הלכך, כאשר מסר זה של ארץ ישראל יתפס בצורה נכונה, כאשר יובן שארץ ישראל אינה אך עניין של גבעה זו או התיישבת פלונית, ואינה עניין אך של דעות ומפלגות ימניות וכדומה, אלא עניין ארץ ישראל משמעותי לכולנו באשר אנו שומרי תורה ונאמניה החפצים בשלטון התורה עד היכן שידנו מגעת.

וכאמור, עצם התבוננות זו בתכליתה של ארץ ישראל זו היא משרתו של מאמר זה, ומבחינה זו הוא יכול היה להסתיים בנקודה זו. אולם מכל מקום ברצוני להוסיף כאן נקודה נוספת על הצורה הנראית לי לפעול לאור האמור לעיל, אם ככל אחד יכול לקחת את זה לכיוון אחר, היות ותועלתה של הבנה זו בעניינה של ארץ ישראל יכולה להתפרס על פני תחומים רבים.

אגודת "קדושת ציון" משתתפת באבלם של
המוני בית ישראל על הסתלקותו של
גאב"ד ערלוי, הגה"צ
רבי יוחנן סופר זצוק"ל
מגדולי הצוחמים למען ארץ-ישראל וקדושתה
מוזה עשרות בשנים.
תהא נשמרתו צרורה בצרור החיים.